

TÜRKİYE SIĞIR YETİŞTİRİCİLİĞİ

Prof. Dr. Selahattin KUMLU
Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootečni Bölümü, Antalya

1. Giriş

Siğıır varlığı bakımından Türkiye önemli potansiyele sahip ölkelerden birisidir. 2008 yılı verilerine göre 10,8 milyon baş siğıırın yetiştirildiğı Türkiye, Avrupa Birliğine üye ölkeler arasından yalnızca Fransa ve Almanya'nın ardında kalmaktadır. Buna karşılık, ortalama süt verimi bakımından Türkiye'nin benzer performansı gösteremediğı bilinen bir gerçektir. Son istatistiklere göre inek başına ortalama süt verimi 2.513 kg olan Türkiye, AB üyesi ölkeler içinde ancak son sırada yer alabilmektedir.

Bu bildirinin amacı, büyük bir potansiyele sahip Türkiye'nin siğıır yetiştiriciliğı bakımından yakın geçmişini, bugünü ve yakın geleceğini tartışmaya açmaktır.

2. Bugüne kadar yapılan çalışmalar

Türkiye'de siğıır yetiştiriciliğini geliştirmek amacıyla yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde birbirini izleyen 3 farklı dönemin mevcut olduğı belirgin bir şekilde görülür.

- 1923-1970 dönemi: Kamu tarafından yapılan çalışmalar
- 1970-1985 dönemi: Kamu kuruluşları önderliğinde yapılan çalışmalar
- 1985-2009 dönemi: Özel sektör ve yetiştirici örgütleri tarafından yapılan ve kamu tarafından desteklenen çalışmalar

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla, yani 1923 yılından itibaren başlayan ve 1970'te sona eren dönemde, geliştirme amaçlı çalışmaların tamamı kamu kuruluşları tarafından planlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Bu amaçla kamu işletmeleri açılmış, araştırma-deneme istasyonları kurulmuş, yerli ırkların verimleri incelenmiş ve ıslah olanakları araştırılmış, kültür ırkı siğıır ırklarından damızlık ithal edilmiş ve çoğaltılmaya çalışılmıştır. 1970 yılına kadar süren bu dönemde yetiştiriciler ve özel sektör kuruluşları edilgen konumda kalmış, çalışmalara katılma yönünde herhangi bir çaba içine girmemişlerdir. O dönemde yürürlükte olan yasalar da özel kesimin aktif katılımını teşvik etmemiş, hatta tam tersine, inisiyatif almasını önlemiştir.

1970'li yıllara gelindiğinde, kamu tekeliyle yürütölen çalışmaların yeterli olmadığı saptanmış ve yetiştiricileri sürece katmak amacıyla projelerin geliştirilip uygulanmasına karar verilmiştir. Dünya Bankası desteğıyle yürürlöğe konulan hayvancılığı geliştirme projeleri kapsamında farklı illerden önder çiftçiler seçilmiş, damızlık hayvan dahil olmak üzere çeşitli girdi materyali yetiştiricilere uzun ve ucuz kredi karşılığında verilmiştir. 1972-1986 döneminde 5 proje şeklinde uygulanan bu çalışmaları yürütmek amacıyla Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde HAYGEL adı altında bir genel müdürlük oluşturulmuştur. HAYGEL projeleri çerçevesinde 17.454 baş damızlık düve ithal edilerek yetiştiricilere verilmiş; barınak yapımı, yem bitkileri üretimi, hasadı ve depolanması için gerekli araç-gereçler ile sağım makineleri gibi çeşitli donanım destekleri sağlanmıştır. Bu projeler kapsamındaki önemli yeniliklerden birisi, yetiştiricilere bilgi desteğı verilmesi ve soykütöğü sisteminin oluşturulmasının hedeflenmiş olmasıdır. Bu amaçla,

HAYGEL’ne bağılı il özel ekipleri kurulmuş ve bu ekiplerin her ay yetiştirici işletmelerini ziyaret ederek kayıt tutma ve yayım yapma çalışmalarını yürütmesi sağlanmıştır. Sığır, koyun ve keçi yetiştiriciliğine yönelik uygulanan bu projelerin toplam bütçesi 278 milyon ABD \$ olarak planlanmış, fakat harcama 88 milyon ABD \$ tutarında kalmıştır. Yapılan harcamaların %51’i Dünya Bankası kredilerinden oluşmuştur. Yaklaşık 12 yıllık bir süreyle Türkiye’nin değişik illerinde uygulanan bu projeler, 1984’te Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın yeniden yapılanmasıyla fiilen sona ermiş, HAYGEL kapatılmış ve 1972-1984 döneminde toplanan tüm kayıtlar değerlendirilmeden imha edilmiştir.

Yeniden yapılanan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın ilk uygulamalarından birisi, özel sektöre yapay tohumlama izni vermek olmuştur. Yeni bir dönemin habercisi olan ve 1985’te alınan bu karara göre, özel sektör kuruluşları yapay tohumlama amacıyla çalışmalar yapabilecek ve yaptıkları hizmet karşılığında yetiştiriciden ücret talep edebilecektir. Devrim niteliğindeki bu uygulamadan iki yıl sonra bir önemli karar daha uygulamaya konulmuştur. “Sözleşmeli Çiftçi Projesi” adıyla karar bağlanan yeni bir projeye göre, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’ndan yetki alan özel sektör kuruluşları gebe düve ithal edebilecek ve uygun göreceği yetiştiricilere sözleşme karşılığı verebilecektir. Bu proje çerçevesinde faaliyet gösteren özel sektör kuruluşları damızlık hayvan verdikleri işletmelerde kayıt tutmak ve değerlendirmekle de sorumlu tutulmuşlardır. 1987-1996 yıllarında uygulanan bu proje kapsamında yaklaşık 300 bin baş gebe düve ithal edilmiş ve yetiştiricilere dağıtılmıştır. Fakat, ne yazık ki, bu projeden de beklenenler gerçekleştirilememiştir. Çünkü, ithalatçı firmalar düveleri teslim etmekle yetinmiş, daha sonra kayıt tutma ve işbirliği yapma çalışmalarını savsaklamıştır. Bunun üzerine Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 1996’da yaygınlaşan şap hastalığını gerekçe göstererek ithalatı yasaklamıştır.

1995’te sığır yetiştiriciliğini etkileyen birbirinden önemli iki gelişme yaşanmıştır. Bunlardan ilki, kamu tarafından verilen yapay tohumlama hizmetlerinin ücretli hale getirilmesi, diğeri ise damızlık yetiştirme amaçlı yetiştirici örgütlerinin kurulmasına olanak sağlayan yasal düzenlemedir. Böylece, özel sektör kuruluşlarından sonra yetiştiricilerin de ıslah çalışmalarına katılımın önü açılmış, yapay tohumlamada da haksız rekabet sona erdirilmiştir.

Yasal izin çıktıktan kısa bir süre sonra “Holstein Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği” adı altında çeşitli illerde yetiştirici örgütleri kurulmaya başlanmıştır. AB ülkelerinde yaklaşık 100 yılı aşkın bir süreden beri faaliyet yapan örgütlerin benzeri olarak kurulan bu yetiştirici örgütlerinin ortaya çıkmasında iki proje çalışmaları önemli rol oynamıştır. Bunlardan ilki, 1989-1993 yıllarında Türk-İtalyan işbirliği çerçevesinde Batı Anadolu’da uygulanmış olan “Süt Sığırıcılığını Geliştirme Projesi”dir. Türk-Alman Teknik İşbirliği çerçevesinde uygulanan “Sığırıcılık Enformasyon Sistemi Projesi” ise, bu örgütlerin yalnızca kurulmasına değil, gelişerek kurumsallaşmasına, son derece işlevsel bir veri tabanının oluşturulmasına, 1998’de Merkez Birliği’nin (DSYMB) kurulmasına, 1999’da EHRC ve ICAR gibi uluslararası örgütlere üye olunmasına ve Ulusal Islah Programı’nın uygulamaya konulmasına da önemli destekler sağlamıştır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın da desteklediği Ulusal Islah Programı kapsamında yapılan çalışmalarda bugüne kadar 7. döngü boğa testi tamamlanmak üzeredir. Türkiye’de ilk kez Şubat 2009’da yurt içinde yetiştirilmiş ve denenmiş boğalardan oluşan bir boğa katalogu hazırlanarak yayınlanmıştır.

Demokratik yönetim ilkelerine göre yönetilen Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birlikleri (DSYB) kısa süre içerisinde tüm ülkeye yayılmıştır. Temel gelir kaynağı üye aidatları ve hizmet bedelleri olan bu örgütlere dolaylı yoldan devlet destekleri de yapılmaktadır. Örneğin, DSYB üyelerine kayıtlı yetiştiricilik yaptıkları ve yapay tohumlamadan yararlandıkları için teşvik verilmekte, bu da

DSYB'ne olan üyelik talebini arttırmaktadır. Fakat, kamu desteklerinin zamanında ödenmemesi DSYB üyeleri ve DSYB'nin en önemli sorunlarından birisi durumundadır.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere, Türkiye'de yetiştiricinin inisiyatif aldığı ve aktif olarak katıldığı sığır ıslah çalışmalarının henüz 15 yılını doldurmamıştır. Gelişmiş ülkelere kıyasla yaklaşık 100 yıl gecikmeyle Türk yetiştiricilerin devreye sokulmuş olması bugün karşılaşılan sorunların temel gerekçesidir. Çünkü, sorunun asıl sahibi dışlanarak sorunu gereğince çözmek mümkün değildir.

3. Mevcut durum

Türkiye'de hayvancılığın en önemli sorunlarının başında kayıt yetersizliği ve kayıt dışı hayvancılık gelmektedir. Son yıllarda DSYMB tarafından kurulup geliştirilen veri tabanı bu sorunun çözümüne önemli katkıda bulunmaktadır. Ülke geneline hizmet veren bu veri tabanında ön soy kütüğü ve soy kütüğü verilerinin yanı sıra tohumlama, verim ve sınıflandırma verileri ICAR kurallarına uygun olarak kayıt edilmektedir.

DSYMB veri tabanında soy kütüğü ve ön soy kütüğü olmak üzere birbirini bütünleyen iki bölüm vardır. 2008 yılı sonu itibarıyla soy kütüğü ve ön soy kütüğüne kayıtlı damızlık sığır sayıları çizelge 1'de verilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere, soy kütüğüne kayıtlı inek sayısı 939 bin baş, ön soy kütüğüne ise 2.218 bin baş dolayındadır. TÜİK verilerine göre 2008'de Türkiye'de toplam 4.080.243 baş inek yetiştirilmektedir. Bu da göstermektedir ki, Türkiye'de yetiştirilen ineklerin %77'si DSYMB veri tabanına kayıtlıdır. Bununla birlikte, çoğunun ön soy kütüğüne kayıtlı olduğu ve soy kütüğüne kayıtlı ineklerin payının henüz %23 dolayında olduğu anlaşılmıştır.

Çizelge 1. 2008'de soy kütüğü ve ön soy kütüğüne kayıtlı sığır sayıları (baş)

	Soy kütüğü	Ön soy kütüğü	Toplam
İnek	938.996	2.217.529	3.156.525
Düve	432.089	665.552	1.097.641
Dişi dana	143.976	90.349	234.325
Dişi buzağı	124.416	65.521	189.937
Dişi toplam	1.639.477	3.038.951	4.678.428
Erkek toplam	519.123	710.377	1.229.500
Genel toplam	2.158.602	3.749.328	5.907.930

Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birlikleri'nin kurulduğu yılda soy kütüğüne kayıtlı ineklerin oranının %0,3 dolayında olduğu dikkate alındığında, bugün gelinmiş olan noktanın önemi daha açık bir şekilde ortaya çıkar. Başka bir deyişle, aradan geçen 14 yıl içinde soy kütüğüne kayıtlı inek sayısı 78 kat artmıştır. Daha da önemlisi, bu ineklere ait bilgilerin, her an kullanılabilecek şekilde elektronik ortamda korunuyor olmasıdır.

Veri tabanına kayıtlı sığırların ırk kodlarına bakıldığında Holstein ırkı sığırlarla melezlerinin büyük bir ağırlığa sahip oldukları belirlenmiştir. Çizelge 2'de görüldüğü üzere, Holstein ırkı ve melezlerinin Türkiye'de kayıtlı sığır varlığındaki payı %59 dolayındadır. Türkiye'de yetiştirilen diğer kültür ırklarından Esmer, Simmental ve Jersey ırklarının payı ise sırasıyla %18, % 10

ve %2'dir. Kırmızı Alaca, Monbeliard gibi diğer kültür ırkların payın %1'in altındadır. Yerli ırkların payı ise %11 olarak saptanmıştır. Bu istatistikler, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Holstein ırkı sığırların tercih edilerek yetiştirilen ırk olduğunu ve oransal üstünlüğü ele geçirdiğini ortaya koymaktadır.

Çizelge 2. ırklara göre kayıtlı sığır varlığı

İrk	baş	%
Holstein ve melezi	2.582.005	58,7
Esmer ve melezi	787.924	17,9
Simmental ve melezi	423.947	9,6
Jersey ve melezi	102.731	2,3
Diğer kültür ırkı ve melezleri	14.804	0,3
Yerli ırklar	488.564	11,1
Toplam	4.399.975	100,0

Çizelge 2'deki bir diğer önemli nokta Holstein ve melezlerinin sayısıdır. 2008 yılında kayıtlı Holstein ve melezi sığır sayısının 2,6 milyon başa ulaşmış olmasıdır. Bu rakam, Türkiye'nin Holstein yetiştiren ülkeler arasında da ön saflara geçtiğini göstermektedir.

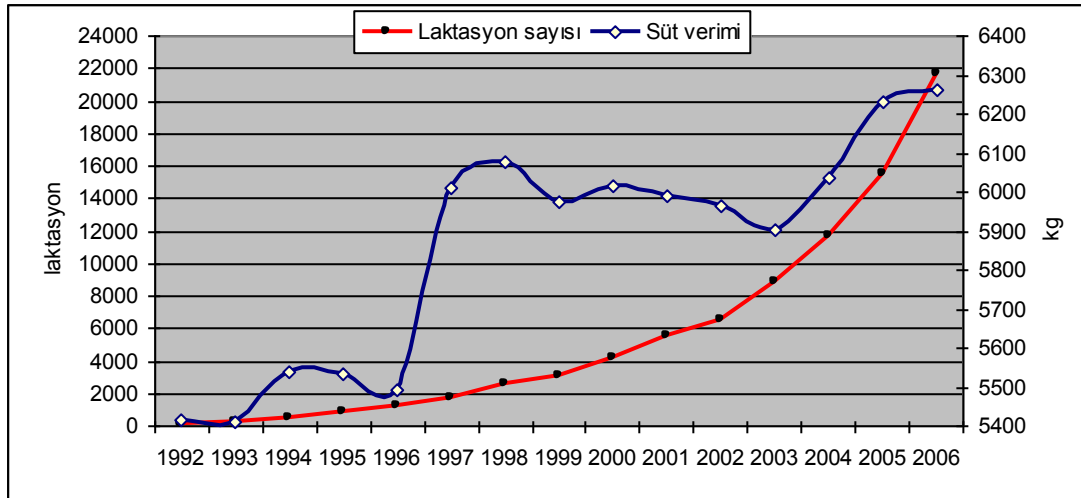
DSYMB tarafından yürütülmekte olan Ulusal Islah Programı'nda Holstein ırkı ile ilgili olarak 1999 yılında belirlenmiş olan ıslah amacıyla aşağıdaki noktalar üzerinde durulmuştur.

- Laktasayonda (305 günde) %4 yağlı 7.000 kg süt
- Ergin yaşta 750 kg canlı ağırlık ve 145 cm sağrı yüksekliği
- Sağlam yapılı, sağlıklı ve beklenen verimi verebilecek beden kapasitesi
- Rahat hareket etmeye olanak sağlayan ayak ve tırnak yapısı
- Makineyle sağıma elverişli, kapasiteli meme

Yukarıda ana hatlarıyla tanımlanmış olan ıslah amacına ulaşabilmek için aylık süt verim kontrollerinin yapılması ve yağ örneklerinin alınarak analiz edilmesi ile sınıflandırma yapılması öngörülmüştür. Fakat, bugüne kadar yalnızca aylık süt verim kontrolleri düzenli olarak yapılabilmiştir. Yağ kontrollerinin yapılması denenmiş ama, alt yapı eksikliği ve maddi zorluklar nedeniyle sürdürülememiştir. Sınıflandırma ile ilgili çeşitli dönemlerde eğitim kursları yapılmış ve eğitilmiş uzmanlar yetiştirilmiş olmasına rağmen henüz sistemli bir biçimde yapılması sağlanamamıştır. Bu nedenle, değerlendirmeler yalnızca süt verimiyle sınırlı kalmıştır.

Şekil 1'de görüldüğü üzere, 1992'de değerlendirmeye alınabilen kayıtlı laktasyon sayısı çok düşüktür. Yapılan incelemede 1992 yılında buzağılamış ve laktasyonu tamamlamış ineklerin sayısı sadece 72'dir. İzleyen yıllarda kayıtlı laktasyon sayısı hızla artmış ve 2006 yılında 21.620'ye yükselmiştir.

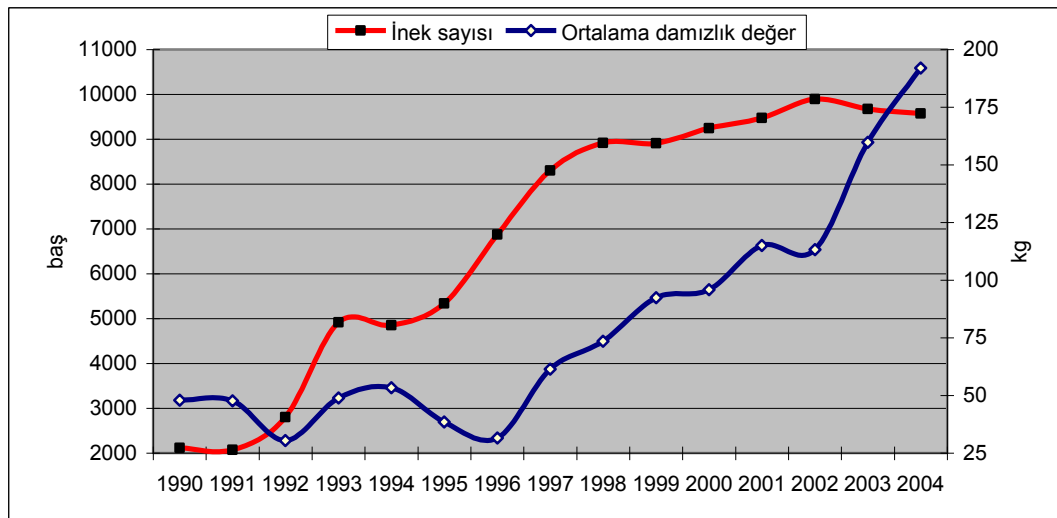
Süt verimindeki değişmeye bakıldığında yıldan yıla doğrusal bir artışın söz konusu olmadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, sisteme sürekli yeni işletmeler ve yeni inekler dahil olmuş olmasına karşın ortalama verimin genel olarak artmış olması dikkate çekicidir. Yapılan hesaplamada, 1992-2006 döneminde süt veriminin %16 seviyesinde artmış olduğu, yıllık artış miktarının 60 kg'ı aştığı saptanmıştır.

Şekil 1. 1992-2006 dönemine ilişkin değerlendirmeye alınan laktasyon sayıları ve 305 gün laktasyon süt verimleri (kg)

Süt verimi ile ilgili genetik değerlendirmelerde bazı aksamalar yaşanmıştır. Örneğin, ICAR talimatına göre yılda 4 kez yapılması gereken damızlık değer tahminleri genellikle 1 veya iki kez yapılabilmektedir. İnek başına birden çok laktasyon kaydının kullanıldığı model (single trait repeatability model) ile parametre ve damızlık değerleri tahmin edilmektedir. Test günü modelinden yararlanma üzerinde çalışmalar tamamlanmak üzeredir. Analiz öncesi, ICAR kuralları gereğince veriler incelenmekte, uygun olmayan kayıtlar çıkarılmaktadır.

Son olarak Şubat 2008'de yapılan analizde elde edilen sonuçlardan yararlanarak genetik yönelimi göstermek amacıyla şekil 2 hazırlanmıştır. Aynı yıl içinde doğan ineklerin ortalama damızlık değerleri esas alınarak hazırlanan şekil 2'de görüldüğü üzere, süt verimi bakımından genetik seviye 1990-1996 dönemindeki dalgalanmadan sonra doğrusal sayılabilecek bir biçimde yükselişe geçmiştir. Oransal olarak bakıldığında 1996 yılına kıyasla genetik seviyenin 6 kat arttığı, yıllara düşen artış miktarının ise 20 kg'da kaldığı belirlenmiştir.

Şekil 2. 1990-2004 döneminde doğan ineklerin sayısı (baş) ve ortalama damızlık değerleri (kg)

Şekil 1 ve 2’de Merkez Birliği (DSYMB) ve üyelerinin süt verimi bakımından belirlenmiş amaç doğrultusunda çalışmalarını başarıyla yürüttükleri anlaşılmaktadır. Elde edilen ilerleme yavaş olmasına karşın, henüz kurumsallaşma aşamasını tamamlayamamış bir örgüt için bu bir başarı olarak kabul edilmelidir.

DSYMB çalışmaları ile ilgili belirtilmesi gereken asıl sorun, genetik değerleri tahmin edilebilen ineklerin sayısının düşük olmasıdır. Nitekim, soy kütüğüne kayıtlı inek sayısı 1 milyon başa yaklaşmış olmasına karşın son genetik değerlendirmede sadece 105 bin baş dolayındaki ineğin damızlık değerleri tahmin edilmiştir. Bu da, laktasyon kayıtlarında önemli kayıpların olduğunu göstermektedir. Veri kaybının azaltılması için veri toplama aşamasındaki eksiklik ve hataların azaltılması ve veri kalitesinin yükseltilmesi üzerinde önemle durulmalıdır.

Veri toplamayı güçleştiren en önemli unsurlardan birisi işletmelerin küçük ölçekli olması ve genellikle birbirinden uzak olmalarıdır. DSYB Çizelge 3’te görüldüğü üzere, bizzat üye olan yetiştirici sayısı 79.408 olup bunlara ait işletmelerde ortalama 10,2 başı inek olmak üzere toplam 23,7 baş sığır yetiştirilmektedir. Kooperatif ortağı 20.516 işletmede ortalama inek sayısı ise sadece 3,2 baştır.

Çizelge 3. 2008 yılı verilerine göre soy kütüğü sisteminde yer alan farklı nitelikteki üye işletme sayıları ve bunlardaki ortalama inek ve sığır sayıları (baş)

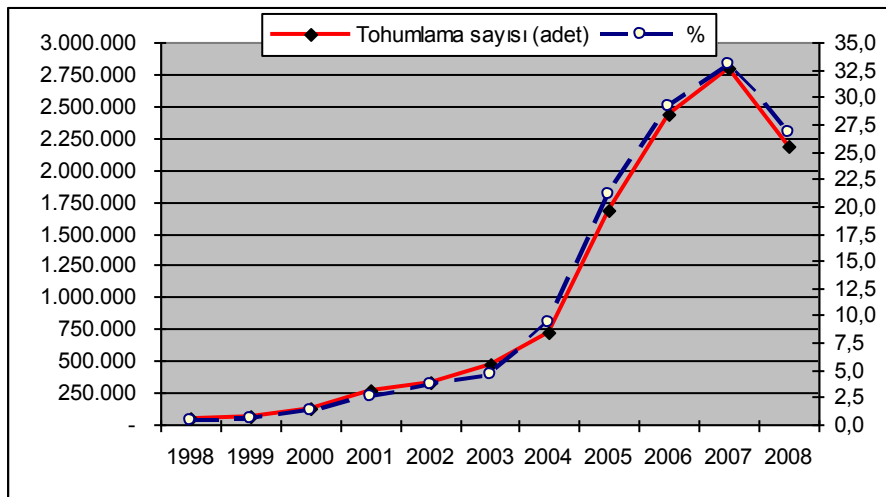
İşletme türü	İşletme sayısı	İnek sayısı (baş)	Sığır sayısı (baş)
Şahıs	79.408	10,2	23,7
Şirket	461	119,1	263,6
Kamu	33	250,9	537,5
Kooperatif üyesi	20.516	3,2	6,9
Genel	100.418	9,4	21,5

Çizelge 3’te vurgulanması gereken önemli noktalardan birisi, üye sayısının eriştiği seviyedir. DSYB’nin kurulduğu 1995’te 570 olan işletme sayısı 2008’de 100 bini aşmıştır. Bu da, Türkiye’de sığır yetiştiricilerinin DSYB’lerine duyduğu güveni ve ıslah çalışmalarından önemli şeyler beklediğini kanıtlamaktadır.

Türkiye’de son yıllarda yapay tohumlamanın, daha doğrusu kayıtlı yapay tohumlamanın ne kadar hızla arttığı Şekil 3’te görülmektedir. DSYMB’nin yıllık raporlarına göre 1998’de 43 bin adet olan kayıtlı tohumlama sayısı 2004’te 722 bine, 2007’de 2.792 bine ulaşmış, 2008’de ise yaklaşık 600 bin adet azalarak 2.182 bine gerilemiştir. 2004-2007 dönemindeki hızlı artışta kayıtlı yapay tohumlamaya devletin verdiği cazip teşvikler etkili olmuştur. Nitekim, 2008’de teşvik uygulaması değiştirilince kayıt edilen yapay tohumlama sayısı %22 oranında azalmıştır. Bu da, doğru/yanlış kamu politikalarının pratikteki çalışmaları ne kadar etkileyebildiğini belirgin bir biçimde göstermektedir.

DSYMB veri tabanının en zayıf halkalarından birisinin tohumlama kayıtları olduğu bilinen bir gerçektir. Halen sahadaki tohumlamacılar kaliteli veri alınmasında güçlükler yaşamaktadır. Bu da veri tabanında baba kayıtları eksik veya şüpheli yavru sayısının artmasına yol açmaktadır.

Ayrıca, tohumlama kayıtlarının eksik veya geç bildirilmesi sonucunda tohumlama sayıları eksik kalmakta, tohumlamaların numaralanmasında güçlük çekilmektedir. Örneğin, DSYMB raporlarında tohumlama başarılarına halen yer verilememektedir. Bu nedenle, tohumlanan ineklerin payları hesaplanamamış, ancak tahmin edilebilmiştir. Gebelik başına 2 tohumlama yapıldığı varsayımıyla yapılan tahminde, tüm çabalara karşın Türkiye’de yapay tohumlama oranının %33 seviyesinden yukarıya çıkarılamadığı kabul edilmiştir. Bu da, ıslah programlarının en önemli araçlarından birisi olan yapay tohumlamayı geliştirme konusunda daha yoğun çaba harcanması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Şekil 3. 1998-2008 döneminde kayıt edilen tohumlama sayısı ve tahmini tohumlama oranı (%)

DSYMB ve üye il birliklerinin Türkiye sığır yetiştiricilerine sunduğu önemli hizmetlerden birisi de damızlık gebe düve piyasasının oluşması ve ihtiyaç sahiplerinin damızlık temin etmelerine yardımcı olmasıdır. Soy kütüğüne kayıtlı ortalama bir düvenin 2009 yılı fiyatı 3.000-5.000 TL arasında değişmektedir. Ön soy kütüğüne kayıtlı düveler genellikle %20-25 daha ucuza alıcı bulunmaktadır.

Türkiye’de ilk damızlık inek yarışma ve gösterileri DSYB kurulduktan sonra yapılmıştır. Damızlık sığır yetiştiricilerine faaliyetlerini tanıtmaya, pazar oluşturma, birbirleriyle dayanışma gibi fırsatlar sunan bu etkinlikler son yıllarda daha az yapılır olmuştur. Bunun nedeni, son yıllarda dünya genelinde hissedilen ekonomik krizdir.

DSYMB ve üye birlikler internet aracılığıyla ve yayınladıkları periyodiklerle kamuoyunu bilgilendirmekte, kamu politikalarının oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

2007 yılında EHRC dönem başkanlığının 2 yıllık süreyle DSYMB’ne verilmiş olması, büyük bir moral kaynağı olmuştur. Bu, uluslararası kurallara uygun çalışma sorumluluğunu arttırmış, başarılı olma yönünde DSYMB ve üyelerini teşvik etmiştir.

4. Sonuç ve öneriler

Türkiye, 10 milyon başı aşkın sığır varlığıyla önemli potansiyele sahip bir ülkedir. Yakın bir geçmişte kadar yetiştiricilerin etkinleştirilememiş olması verim bakımından gelişmiş ülkelere kıyasla geride kalmasına yol açmıştır.

Kuruluşunun üzerinden henüz 15 yıl geçmemiş olan DSYMB yetiştiricilerin aktifleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Geliştirdiği veri tabanı ve bilgi ağıyla önemli bir bilgi kaynağı oluşturan DSYMB Ulusal Islah Programını yürütme yolunda önemli mesafe de almıştır. Üye sayısı ve buna bağlı olarak kayıtlı inek sayısının hızla yükseliyor olması, DSYMB'nin doğru yolda olduğunu kanıtlamaktadır.

Bununla birlikte, Türkiye'de DSYMB tarafından işletilen sistemin ICAR kurallarına uygunluğunun tartışmalı olduğu bir gerçektir. Nitekim veri toplama ve genetik değerlendirme sisteminde halen önemli eksiklikler mevcuttur. Toplanan verilerde kalite oldukça düşüktür. Süt verimi dışında, ekonomik açıdan önemli diğer özelliklerle ilgi henüz bilgi toplanamamaktadır. Yetiştiricilere geri bildirim ve yayımda eksiklikler mevcuttur. Islah programı kapsamında yapılan test tohumlamalarına ilgi azdır ve bu nedenle değerlendirmelerde sıkıntılar yaşanmaktadır.

İl örgütlerinin kuruluşunun üzerinden 14 yıl, Merkez Birliği'nin ise 11 yıl geçmiş olan bir yetiştirici örgütünün bu kadar kısa bir süre içinde Türkiye gibi büyük bir ülkede daha fazlasını gerçekleştirmeyi beklemek pek gerçekçi olmasa gerektir. Bu nedenle, geline bu noktadan dolayı katkıda bulunan tüm kişi ve kuruluşların kutlanması gerekmektedir. DSYMB eksiklerinin bilincinde olarak sorunların üstesinden gelmek amacıyla etkin çalışmalar yapılmalıdır.

Sığır yetiştiriciliği bakımından büyük potansiyele sahip Türkiye'nin EHRC'ndaki temsilcisi olan DSYMB'nin daha aktif ve daha başarılı olabilmesi ve diğer EHRC üyeleriyle sağlıklı bir işbirliği yapabilmesi için bugüne kadar olandan daha yoğun ve daha fazla desteği hak etmektedir.